

Citation style

Šmahel, František: review of: Jaroslav Boubín (ed.): Petr Chelčický, Spisy z Kapitulního sborníku, Praha: Historický ústav, 2018, in: Český časopis historický, 2019, 2, p. 431-432, DOI: 10.15463/rec.1595068274

First published: Český časopis historický, 2019, 2

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Petr CHELČICKÝ

Spisy z Kapitulního sborníku

(= Sběrka pramenů k náboženským dějinám, sv. 5)

K vydání připravil Jaroslav Boubín.

Praha, Historický ústav 2018, 498 s., ISBN 978-80-7286-322-8.

Náročné projekty se snadněji ohlašují než plní. Když Jaroslav Boubín před patnácti lety v tomto časopise otiskl studii o tehdejšímu stavu zpřístupnění díla Petra Chelčického (ČČH 102, 2004, s. 273–296), bylo souborné kritické vydání Petrových spisů v nedohlednu. Dnes již má odborná veřejnost Boubínovou zásluhou k dispozici čtyřicet z přibližně padesáti Petrovi připisovaných spisů. Patnáct z nich, z toho sedm dosud nevydaných, obsahuje soubor spisů z Kapitulního sborníku. Jaroslav Boubín se Chelčickému věnuje dlouhodobě, a jelikož se na svůj editorský záměr připravil řadou studií i monografií o tomto mysliteli (2005), upustil v jednotlivých svazcích své ediční řady od obecně historických úvodů a zaměřil se na nezbytné informace o vydávaných spisech. V hutných, přesto však výstižných statích vychází vstříc čtenáři, zahlcovanému lavinou jiné literatury, kterou by měl zvládnout. V tomto ohledu Boubínův úsporný a ryze odborný styl může být poučením pro mladší badatele.

S výjimkou samostatně vydaného stěžejního díla *Siet víry* zatím Jaroslav Boubín postupuje podle rukopisných sborníků obsahujících Petrovy spisy. Po rukopisu „Pařížském“ (2008) a „Olomouckém“ (2016) přišel na řadu patrně nejcennější ze všech pěti, sborník knihovny Metropolitní kapituly u sv. Víta se signaturou D 82. Kapitulní sborník, který jako jediný připomíná Petrovo jméno, uvedl do literatury Jaroslav Goll. Petrovo autorství několika textů, o nichž měl Goll ještě pochybnosti, upřesnili další badatelé, jejichž poznatky Boubín posuzuje nanejvýš vnímavě. Přesto je příznačné, že počet Petrovi přiznaných děl časem narostl, ačkoli důvody pro to v odpovídající míře nepřibýly. Vysvětlení je možné hledat jednak v nepřiznané apriorní touze znalců nalézt hledané, jednak ve stavu dochování řady spisů, u nichž nelze spolehlivě rozpoznat, zda šlo o varianty, opisy či výtahy. Jaroslav Boubín si i v tomto ohledu počíná obezřetně a na možné výhrady sám upozorňuje. Obdobně rovněž bere v potaz dosud nepoznané vazby mezi jednotlivými opusy a opuskuly, které jsou neméně závažné jako jejich samotné zařazení do autorsky profilovaného sborníku.

Téměř žádné souborné vydání díla středověkých autorů se nemůže vyhnout „plevám“ přichyceným k zrnům. Mimo jiné se to ukázalo i v případě Husových sebraných spisů. Kdo však ví, zda příští badatelé nenaleznou větší porozumění právě pro ty spisy, které se dnes mohou jevit jako okrajové výplody významného autora. Sám vydavatel v případě Kapitulního sborníku uvádí, že naprosto zásadní význam v něm mají traktáty „O boji duchovním“ a „O trojím lídu řeč“, dále též systematický výklad sakrální teologie ve „Zprávě o svátostech“ a zlomek jediného rukopisného záznamu „Síť víry“, jež se jinak dochovala pouze v tisku z roku 1521. Jelikož však Jaroslav Boubín zlomek vydal jako jednu z příloh kritické edice tohoto Petrova spisu, od jeho další publikace upustil. V případě několika dalších textů, které se vyskytují ve dvou, nebo dokonce ve třech sbornících, dal editor přednost jejich opětovnému zařazení, přestože se jejich dochovaná znění podstatně neliší („Řeč o základu zákonův lidských“, „Výklad na pašiji sv. Jana“). U jiných jde buď o varianty

jednoho díla („O trestání srdce“), o rozdílné adaptace („O rozeznání duchuov pro blud řeč“), nebo o výrazné odlišnosti v délce apod. („Antikristova poznání tato sú“).

Celá edice se vyznačuje znaleckým přístupem, pečlivostí i všemi náležitostmi vědeckého díla tohoto druhu. Postrádám jen podrobný věcný rejstřík, který může časem nahradit elektronické zpřístupnění edice nebo závěrečné rejstříky ke všem svazkům Boubíňovy promyšleně koncipované a tolik potřebné souborné edice děl našeho předního středověkého myslitele a svérázného negraduovaného bohoslovce.

František Šmahel

Lotte HELLINGA

Incunabula in Transit. People and Trade

(= Library of the Written Word – The Handpress World, vol. 62)

Leiden – Boston, Brill 2018, xiv + 519 s., ISBN 978-90-04-34035-0.

Vydání závažné práce o evropském prvotisku a o osobnostech s ním tiskařsky nebo obchodně spjatých je mj. podnětem, abychom se blíže podívali na světově proslulou autorku tohoto díla. Britská historička a přední badatelka v oblasti evropské inkunabulistiky druhé poloviny 20. století Lotte Hellinga (* 1932) se specializuje na dějiny raného knihtisku a období přechodu od rukopisných památek k dílům tištěným. Badatelský okruh jejích zájmů je ovšem široký: kromě bibliografické dokumentace zkoumá problematiku knižního obchodu, dějiny knižní vazby i dějiny čtenářství. Pochází z Amsterdamu z rodiny významného nakladatele a vydavatele Emanuela Querida (1871–1943). Na amsterdamské univerzitě vystudovala a posléze v letech 1967–1976 také vyučovala. V roce 1959 nastoupila do Britské knihovny, kde dlouhá léta vedla oddělení prvotisků a posléze zastávala funkci zástupce ředitele knihovny. Roku 1990 byla přijata do Britské akademie (v letech 1991–1994 byla členkou její rady) a také do Nizozemské akademie věd. Město Mohuč jí roku 1989 – jako vůbec první ženě – udělilo Gutenbergovu cenu. V letech 1991–2002 Hellinga působila ve funkci generální sekretářky Konsorcia evropských vědeckých knihoven (Consortium of European research libraries).

Odborná činnost Lotte Hellinga je spjata s výzkumem raného holandského knihtisku,¹ který brzy rozšířila na studium knihtisku anglického² a evropského. Její bibliografie obsahuje vedle dílčích článků a studií několik monografií a řadu bibliografických soupisů raného knihtisku. Aktivně činná byla též jako organizátorka mezinárodních konferencí věnovaných problematice tisků 15. století a redaktorka následných sborníků. Byla jednou z prvních badatelek, která se zajímala o počítačové metody zpracování bibliografických záznamů a digitalizaci dokumentů. Iniciovala vznik mezinárodního

1 Wytze Gerbens HELLINGA – Lotte HELLINGA, *The fifteenth-century printing types of the Low Countries*. 1, 2, Amsterdam 1966.

2 Dlouhodobě se zabývala biografií, profesní činností i knižní produkcí anglického tiskaře Williama Caxtona. Sérii studií završila dílem: Lotte HELLINGA, *William Caxton and early printing in England*, London 2010.